

bemus. Sed usquequo vel ubi cantata sint: non solum ad usum, sed ne ad notitiam quidem pervenit Ecclesiarum Dei. Operosum est autem, & procul ab opere proposito, si velimus nunc inquirere, quam multorum librorum commemoratio fiat in scripturis divinis, quorum lectio nulla nobis omnino est tradita. Sed neque apud Judæos haberi quidem usum hujusmodi reperimus lectionum: quæ sive pro eo quod aliqua supra humanam intelligentiam continebant, placuit Spiritui Sancto auferri de medio: sive quod essent de scripturis his quæ appellantur apocryphæ, pro eo quod multa in eis corrupta, & contra fidem veram inveniuntur à majoribus tradita, non placuit eis dari locum, nec admitti ad auctoritatem. Supra nos est pronuntiatio de talibus. Illud tamen palam est multa, vel ab Apostolis, vel ab Evangelistis exempla esse prolata, & novo testamento inserta: quæ in his scripturis, quas canonicas habemus, nunquam legimus, in apocryphis tamen inveniuntur, & evidenter ex ipsis ostenduntur assumpta. Sed ne sic quidem locus apocryphis dandus est: non enim transeundi sunt termini quos statuerunt patres nostri. Potuit enim fieri, ut Apostoli vel Evangelistæ sancto Spiritu repleti, sciverint, quid assumendum ex illis esset scripturis, quidve refutandum. Nobis autem non est absque periculo aliquid tale præsumere, quibus non est tanta spiritus abundantia. Et ideo de præsentibus vericulis nos eam tenemus editionem, quam supra exposuimus, maxime cum evidens in eo habeatur distinctio, ubi ait Canticum Canticorum quod est ipsi Salomoni. Si enim voluisset intelligi Canticum Salomonis hoc esse Canticum, dixisset utique Canticum Canticorum, quæ sunt Salomoni: vel Canticum ex Canticis Salomonis. Nunc autem quia dixit, quod est Salomoni: ostenditur istud Canticum quod est in manibus, & quod erat ei canendum, esse Salomonis: & hoc de attributione quam proposui continere. Videamus ergo jam & quæ sequuntur.

HOMILIA PRIMA.

OSCULETUR me ab osculo oris sui. Meminisse oportet illud quod in præfatione præmonuimus: quia libellus hic epithalamii habens speciem, dramatis in modum conscribitur. Drama autem esse diximus, ubi certæ personæ introducuntur, quæ loquuntur, & aliæ interdum superveniunt, aliæ recedunt aut accedunt, & sic totum in mutationibus agit personarum. Hæc ergo erit totius libelli species, & secundum hanc pro viribus historica à nobis aptabitur expositio. Spiritualis vero intelligentia, secundum hoc nihilominus quod in præfatione signavimus, vel de Ecclesiæ ad Christum sub sponsæ vel sponsi titulo, vel de animæ cum Verbi Dei conjunctione dirigitur. Introducitur ergo nunc per historiam speciem sponsa quædam, quæ suscepit quædam sponsaliorum, & dotis titulo dignissima munera ab sponso nobilissimo. Sed plurimo tempore motam faciente sponso, sollicitari eam desiderio amoris sui, & confici jacentem domi suæ, & agentem omnia, quatenus possit aliquando videre sponsum suum, atque osculis ejus perficere. Quæ quoniam nec differri amorem suum: nec adipisci se posse quod desiderat videt, convertat se ad orationem & supplicet Deo, sciens eum patrem esse sponsi sui. Consideremus ergo eam levantem sanctas manus sine ira, & disceptatione, in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate, ornatam dignissimis ornamentis, quibus ornari decet nobilem sponsam, æstuantem vero desiderio sponsi, & interno vulnere amoris agitatam, orationem, ut diximus, fundere ad Deum, dicere de sponso suo: Osculetur me ab osculo oris sui. Hæc sunt quæ dramatis in modum composita, historica continet explanatio. Interior vero intellectus, videamus si hoc modo poterit competenter aptari. Ecclesia sit desiderans Christo conjungi, Ecclesiam autem cæterum omnium adverte sanctorum. Hæc ergo Ecclesia sit quasi omnium una persona quæ loquatur & dicat: Omnia habeo, repleta sum muneribus, quæ sponsaliorum vel dotis titulo ante nuptias sumpsi. Dudum enim cum præpararer ad conjugium filii Regis, & primogeniti omnis creaturæ, obsecuti sunt & ministraverunt mihi Angeli sancti ejus: deferentes ad me legem, sponsalis muneris loco. Lex namque per Angelos disposita dicitur in manu mediatoris. Ministraverunt mihi etiam Prophetæ. Locuti sunt enim omnia & ipsi, per quæ non solum ostenderent, & indicarent mihi de filio Dei, cui me delatis his quæ appellantur artis, & muneribus dotalibus spondere cupiebant: verum ut & in amorem me ejus desideriumque succenderent,

pronunciaverunt mihi prophetis vocibus de adventu ejus, & de innumeris virtutibus operibusque ejus immensis, repleti Spiritu sancto prædicaverunt. Pulchritudinem quoque ejus & speciem ac mansuetudinem descriperunt, ita ut omnibus his ad amorem ejus integraliter inflammaretur. Sed quoniam sæculum jam penè finitum est, & ipsius quidem præsentia non datur mihi: solos autem ministros ejus video ascendentes & descendentes ad me: propter hoc ad te patrem sponsi mei precem fundo, & obsecro, ut tandem miseratus amorem nostrum, mittas eum, ut jam non mihi per ministros suos Angelos duntaxat & Prophetas loquatur: sed ipse per semetipsum veniat: & osculetur me ab osculo oris sui, verba scilicet in os meum sui oris infundat, ipsum audiam loquentem, ipsum videam docentem. Hæc enim sunt Christi oscula, quæ porrexit Ecclesiæ, cum in adventu suo ipse Christus in carne posuit, evangelizavit ei verba fidei, & charitatis, & pacis, secundum quod Isaias promiserat, & præmissus ad sponsam dixerat: Non legatus, neque angelus, sed ipse Dominus salvabit nos. Tertio vero, expositionis loco introducamur animam, cujus omne studium sit conjungi & consociari Verbo Dei, & intra mysteria sapientiæ ejus ac scientiæ velut sponsi cœlestis thalamos intrare: cuique animæ præsentia ejus etiam munera data sunt, dotis scilicet nomine. Sicut enim Ecclesiæ dos fuit legis & Prophetarum volumina: ita huic lex naturæ & rationalis sensus ac libertas arbitrii, dotalia munera deputentur. Habens autem hæc dotis suæ munera: sit ei primò eruditionis doctrina, à monitoribus doctoribusque descendens. Sed quoniam in his non est ei plana atque perfecta desiderii sui & amoris expletio, deprecetur ut mens ejus pura & virginalis, ipsius Verbi Dei illuminationibus & visitationibus illustreretur. Cum enim, nullo hominis vel angeli ministerio, divinis sensibus & intellectibus mens impletur: tunc ipsius oscula verbi Dei suscipere sese credat. Propter hæc ergo & hujusmodi oscula, dicat anima orans ad Deum: Osculetur me ab osculo oris sui. Dum enim inde capax fuerit, ut ipsius Verbi Dei caperet veram solidamque doctrinam, necessariam suscepit oscula: id est, sensus ab ore doctorum. Ubi verò sponte jam cœperit obscura cernere, enodare perplexa, involuta dissolvere: Parabolas & ænigmata, dictaque sapientium, competentibus intelligentiæ lineis explicare: tunc jam oscula ipsius sponsi sui, id est Verbi Dei, suscipisse se credat. Ideo autem oscula pluraliter posuit, ut intelligamus uniuersusque obscuri sensus illuminationem, osculum esse Verbi Dei ad animam perfectam delatum: & secundum hoc fortè dicebat prophetica & perfecta mens, Os meum aperui, & attraxi spiritum. Os autem sponsi, intelligamus virtutem Dei, quæ illuminat mentem, & velut sermone quodam amoris ad eam factò (si tamen capere mereatur tanta virtutis præsentiam) incognita quæque sibi & obscura manifestat. Et hoc est verbum propiusque & sanctius osculum, quod à sponso Dei Verbo porrigi dicitur sponsæ, puræ scilicet animæ & perfectæ. Cujus rei imago est illud osculum, quod in Ecclesiâ sub tempore mysteriorum nobis invicem damus. Quoties ergo in corde nostro aliquid, quod de divinis dogmatibus sensibusque queritur, absque monitoribus invenimus: toties oscula nobis data esse à sponso, Dei Verbo, credamus. Ubi verò quærentes aliquid de divinis sensibus, invenire non possumus: tunc affectu hujus orationis assumpto, petamus à Deo visitationem verbi ejus, & dicamus: Osculetur me ab osculo oris sui. Scit autem pater uniuersusque animæ capacitatem, & novit quo tempore, cui animæ, quæ oscula verbi sui porrigere in intellectibus duntaxat & sensibus debeat. Quia bona sunt ubera tua super vinum, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Intellige prius, quasi in historia dramate, sponsam elevatis ad Deum manibus orationem fuisse ad patrem: & orasse, ut jam veniret ad eam sponsus, & ipse ei osculum proprii oris infunderet. Dumque hæc oraret ad patrem, in ipsa oratione qua dixit: Osculetur me ab osculo oris sui: patet etiam alia orationis verba subjungere ac dicere: quia in hoc principio sermonis affuisset sponsus, & oranti ei altitificis, & quibus sponsum fragrare decebat, constituisset delibatum. Sponsa verò ubi adesse vidit eum pro quo orabat ut adesset, & adhuc loquenti sibi præstitum quod orabat, ac data sibi ab ipso oscula, quæ poposcerat: læta pro hoc reddita, & decore uberum ac fragrantia ipsius odore permota, proposita orationis sermonem convertit ad præsentiam sponsi, qui aderat, & cum dixisset: Osculetur me ab osculo oris sui: subjungit post hæc ad præsentem jam sponsum, dicens: Bona

ubera tua super vinum, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Hæc interim secundum historicam intelligentiam, quam dramatis in modum prædiximus textam: Nunc verò quid intellectus interior habeat, requiramus. Diversis vocabulis principale cordis appellari, in scripturis divinis invenimus: quæ vocabula pro causis ac rebus de quibus agitur, aptari solent. Interdum enim cor dicitur, ut: Beati mundo corde: Et, corde creditur ad justitiam. Si verò convivi tempus sit, pro specie & ordine discumbentium, vel sinus vel pectus appellatur, sicut Joannes in Evangelio refert de quodam discipulo, quem amabat Jesus, quod in sinu ejus, vel supra pectus ejus recumberet: Ille profectò cui innuens Simon Petrus dicebat: Interroga quis est hic, de quo dicit: Post hæc verò recumbens super pectus Jesu, dicit ei: Domine quis est? In his enim certum est quod Joannes in principali cordis Jesu, atque internis doctrinæ ejus sensibus requievit dicitur, ibi requiescens & perfructans thesauros sapientiæ & scientiæ, qui reconditi erant in Christo Jesu. Sed quod sinus Christi in loco dogmatum sanctorum accipitur, puto indecens non videri. Diversis ergo modis, ut dicere cœperamus, principale cordis in Scripturis sanctis designatur: sicut & in Levitico nihilominus ubi de sacrificiis pectusculum separationis, & brachium sacerdotibus sequetur, & in hoc sequestratum ac separatum pectusculum & brachium, præcellens cæteros homines principale cordis, & operum decus vult esse in sacerdotibus. De quo plenius in libro Levitico, prout Dominus dare dignatus est, exposuimus. Secundum hæc ergo etiam in præsentibus locis, quandoquidem amatorum videtur drama quod agitur, in uberibus principale cordis intelligamus, ut tale videatur esse quod dicitur: Cor tuum ò sponsa & mens, id est dogmata quæ intra te sunt, vel doctrinæ gratia, superat omne vinum quod cor hominis lætificare solet. Sicut enim in his de quibus dicit: Quia Deum videbunt: cor competentem dicitur esse videtur, & inter discumbentes sinus ac pectus ponitur pro habitu, sine dubio discumbentium, formaque convivi: & rursus ut apud sacerdotes pectusculum, & brachium mysticis designatur eloquiis: ita etiam arbitror in præsentibus locis, ubi amantium habitus, & colloquia describuntur, gratissimè hoc ipsum principale cordis in uberibus appellatum. Bona ergo sunt ubera sponsi: quandoquidem thesauri sunt in eis sapientiæ & scientiæ reconditi. Ubera autem hæc vino comparat sponsa: sed ita comparat, ut præferat. Vinum autem, illa intelligenda sunt dogmata & doctrinæ, quæ per legem & Prophetas, ante adventum sponsi, sumere sponsa consueverat. Sed nunc considerans hanc doctrinam quæ ex uberibus profluit sponsi, miratur & stupet, videns eam longè præstantiorem, quam illam ex qua ante adventum sponsi lætificata fuerat: tanquam ex vino spirituali quod ministrabant sancti patres & Prophetæ, qui etiam hujus generis plantaverunt vineas: ut Noë primus, & Isaias in cornu in loco uberi, & coluerunt eas. Videns ergo nunc multam esse eminentiam dogmatum, & scientiæ apud sponsum: & longè ex eo perfectiorem quam fuit apud antiquos emanare doctrinam, dicit: Bona sunt ubera tua super vinum: super illam scilicet doctrinam, qua lætificabar ab antiquis. De hoc enim antiquorum vino intelligendus est Ecclesiastes dicere, ubi ait: Ego dixi in corde meo: veni & tentabo te in læticia, & videbo in bono. Et iterum, de eisdem vineis loquens idem Ecclesiastes, dicit: Magnificavi mihi opus meum, ædificavi mihi domos, plantavi mihi vineas: feci mihi hortos & paradisos: & reliqua. Sunt autem hujus vineæ mystici etiam ministri quidam, qui vini futores appellantur. Sic enim idem dicit: Et feci mihi Cantores, & cantatrices in læticia filiorum hominum, vini futores, & vini fustices. Vide ergo si possumus tum in cæteris, tum etiam in hoc intelligere salvatorem, veteri vino, novella uberum suorum fluentia miscentem, cum Maria & Joseph quærentes invenerunt eum in templo sedentem in medio doctorum, & audientem atque interrogantem eos: quando & mirabantur omnes super responsus ejus. Sed & ibi fortassis species formæ hujus expletur, ubi ascendens in montem docebat populos, & dicebat: Dicitum est antiquis: Non occides. Ego autem dico vobis: Omnis qui irascitur fratri suo, sine causa, reus erit. Et dicitum est antiquis: Non adulterabis. Ego autem dico vobis: Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mechatus est eam in corde suo. In quantum ergo doctrina hæc ejus præcellit illam antiquam: intantum sponsa intelligit, & pronuntiat bona esse ubera ejus super vinum. Sed & quod vorax dicitur filius hominis, & bi-

bens, & dicitur: Ecce homo vorax, & vinum bibens: ad hoc nihilominus respicit: tale & illud vinum fuisse in Cana Galilææ, quod bibebatur in convivio nuptiali: quo deficiente fecit & aliud vinum: cui testimonium reddit architrachus, quod sit valde bonum, & eo vino quod expensum fuerat multo præstantius, cum dicit: Omnis homo primò bonum vinum ponit: & cum inebriati fuerint, id quod deterius est: tu autem servasti vinum bonum usque nunc. Sed & Salomonem, qui pro accepta Dei sapientia in admiratione fuit regina Saba, quæ venerat tentare eum in quæstionibus: in quibus eum eadem regina scrutetur & miretur, audi scripturam referentem: Et vidit, inquit, Regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & domum quam ædificavit, & apparatus convivii ejus, & sedem puerorum ejus, & ordinem ministrorum ejus, & vestes ejus, & vini futores ejus, & holocausta ejus, quæ offerrebat in Domo Dei: & stupefacta est: & reliqua. In his ergo adverte, quomodo hæc quæ venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, inter cætera miratur & cibos convivii ejus, vel vini futores ejus: & super his dicitur obstupuisse. Nescio autem si ita ineptam putemus fuisse reginam, quæ ob hoc venerat à finibus terræ, ut audiret sapientiam Salomonis, ut miretur cibos corporales, & vinum istud commune, ac pincernas vini in ministerio regis. Quid enim in his admiratione dignum reginæ videtur, quæ communia penè omnibus sunt hominibus? Sed mihi videtur miratam esse cibos doctrinæ ejus, & vinum dogmatum quæ ab eo per divinam sapientiam prædicabantur. Hoc erat vinum & illud, quod per Jeremiam refertur de filiis Jonadab, filii Rechab: qui eo tempore quo peccata populi invaluerant, & pro iniquitatibus plebis captivitas imminerebat, convocari sunt ut biberent vinum: Et dixerunt, quia mandaverat eis pater suus Jonadab, ne biberent vinum ipsi, & filii sui in sæculum: neque domos ædificarent, neque seminarent semen, neque plantarent vineas: sed in tabernaculis habitarent omnibus diebus vitæ suæ. Et amplectitur eos Deus, eo quod custodierint præceptum patris sui, & noluerint bibere vinum. Pro peccatis enim tunc populi, & iniquitatibus eorum, erat vinea eorum ex vinea Sodomorum, & palmites eorum ex Gomorra. Uva eorum uva fellis, & botrus amaritudinis. Venenum aspersionem, & furor draconum erat vinum eorum. Propter hoc ergo laudabiles habentur filii Jonadab, qui tale vinum, venenata scilicet dogmata, & aliena à fide Dei, bibere & suscipere recusarunt. Propter hoc ergo fortassis percussit Deus vineas Ægyptiorum, sicut in psalmo scriptum est, ne tale facerent vinum. Igitur sic intelleximus vini differentias easque pro diversitate dogmatum constare perpeximus, quod ait hic sponsa. Quia bona sunt ubera tua super vinum: super vinum utique intelligamus bonum, non malum. Bonis enim, non malis comparata dogmatibus, sponsi dogmata præferuntur. Bonum enim vinum gustaverat prius in lege & Prophetis: ex quo velut præmeditata erat sponsa læticiam cordis accipere ac preparare: ut capere posset etiam illam, quæ affutura erat per ubera ipsius sponsi, excellentiorem cunctis cernens eorum doctrinam: & ideo dicit: Bona sunt ubera tua super vinum: & vide si adhuc formæ huic aptare possumus illam Evangelii Parabolam, quæ dicit: Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenerit, abscondit: & præ gaudio ejus vadit & vendit omnia quæ habet, & emit agrum illum. Est ergo thesaurus is non in deserto aliquo loco, neque in sylvis, sed in agro absconditus. Et possibile utique est agrum illum habere etiam vineas, quæ afferant vinum: habere etiam thesaurum, propter quem distractis omnibus emit agrum illum: is qui invenerat ibi thesaurum. Potest ergo dicere ille qui emit agrum: Quia bonus est thesaurus, qui est in agro, magis quam vinum quod est in eo. Ita ergo & bonus est sponsus, atque ubera sponsi, quæ velut thesaurus absconditus est in lege & Prophetis, magis quam vinum quod est in eis, illa scilicet doctrina quæ palam est, & lætificat audientes. Bona ergo sunt ubera sponsi. Thesauri enim sunt sapientiæ & scientiæ: in eo absconditi: qui cum aperti & revelati fuerint oculis sponsæ, multo præstantiores ei videbuntur, quam fuit prius istud vinum legis & doctrinæ prophetica. Sed & si tertiam expositionem de anima perfecta, & Verbo Dei sentire debeamus, possumus dicere, quia quis donec parvulus est, & nondum semetipsum ex integro obtulit Deo: bibit vinum quod offert ager ille, qui habet intra se etiam thesaurum absconditum, & bibens lætificatur ex vino. Cum autem obtulerit, & devoverit semetipsum Deo, ac Nazareus fuerit effectus, atque invenerit the-

faurum absconditum, & ad ipsa ubera fontesque pervenerit Verbi Dei: vinum & ficeram jam non bibet dicens ad ipsum Dei Verbum de his thesauris, qui in ipso scientiæ & sapientiæ reconditi sunt: Quia bona sunt ubera tua super vinum. Sunt autem unguenta quædam sponfi, quorum fragrantia delectata est sponsa: & dicit: Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Aromata species sunt pigmentorum. Sponsa autem habuit quemdam usum & notitiam aromatum: hoc est, verborum legis & Prophetarum: quibus ante adventum sponfi mediocriter licet, instrui tamen videbatur, & exerceri ad cultum Dei, utpote parvula adhuc, & sub curatoribus, & actoribus agens & pædagogis. Lex enim pædagogus noster fuit ad Christum. Hæc autem omnia aromata fuerant, in quibus enutriti vasa est, & sponso suo præparari. Sed ubi venit plenitudo temporum, & adolevit, atque unigenitum suum Pater Spiritu sancto unctum misit in hunc mundum, odorata sponsa divini unguenti fragrantiam, sentiensque quod illa omnia aromata, quibus prius usa videbatur, longè inferiora sint ad comparationem suavitatis novi hujus & cælestis unguenti, ait: Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Et quoniam Christus idem sponsus atque idem pontifex dicitur: Pontifex quidem, secundum hoc quod mediator est Dei & hominum, omnique creature: pro qua & propitiatio factus est, semetipsum offerendo hostiam pro peccato mundi. Sponsus verò secundum hoc, quod Ecclesiæ jungitur non habenti maculam, aut rugam, aut aliquid horum: considera, ne forte unguentum illud pontificale, quod in Exodo componi jubetur arte pigmentarii, istius unguenti quod nunc odorata sponsa miratur, teneat rationem. Et videns quod illa quidem aromata, quibus compositum unguentum videbatur, quo Aaron unctus est: quoniam erant terrena, & materiæ corporalis: hoc autem unguentum quo nunc unctum vidit sponsum, spirituale est & cælestis, idcirco dicit: Quia odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Videamus ergo quomodo compositum sit illud unguentum. Et locutus est Dominus, inquit, ad Moysen, dicens: Accipe tibi florem myrrhæ electæ, quingentos scelos: & cinamomum suave ducentos quinquaginta scelos: Et calamus suavem, ducentos quinquaginta scelos: & cassia quingentos scelos: secundum solum sanctum: & oleum ex olivis, hin: & facies illud oleum christinatis sancti unguentum arte pigmentarii. Hæc autem in lege quidem referri audiverat sponsa, sed rationem eorum veritatemque nunc perspicit. Vide ergo quod istæ quatuor species unguenti istius, formam tenebant incarnationis Verbi Dei, quod ex quatuor elementis compaginatum corpus assumpsit: in quo corpore myrrha illa mortis ejus, quam sive ut pontifex pro populo, sive ut sponsus pro sponsa suscepit, servat indicia. Quod verò non simpliciter myrrha, sed hos myrrhæ, & myrrhæ electæ scriptum est: non solum mortem ejus, sed & primogenitum eum futurorum ex mortuis indicabat: atque eos qui complantati fuissent similitudini mortis ejus, non solum vocatos, sed electos futuros. Cinamomum verò immaculatum dicitur, propter Ecclesiam sine dubio, quam purificavit lavacro aquæ, & immaculatam fecit, non habentem maculam aut rugam, ut aliquid hujusmodi. Sed & calamus assumitur: quia lingua ejus etiam est calamus scribæ velociter scribentis, doctrinæ gratiam pigmentis designans suavitatis. In eis quoque species adhibet calidissimas, ut referantur ad ardentissimam: in quo vel Spiritus sancti fervor, vel futuri per ignem iudicii ostenditur forma. Numerus vero quingentorum vel ducentorum quinquaginta scolorum in eo mysterium tenet, centupliciter perfectorum, ut remissionem peccatorum per eum datam significet: quinquagenarius enim jubileus in his est centupliciter positus. Sed hæc omnia oleo puro colliguntur: per quod ostenditur, vel misericordiæ vel salutis causa fuisse, quod is qui erat in forma Dei, formam servi suscepit: vel ea quæ ex materiali substantia in Christo fuerant assumpta, per Spiritum sanctum redacta in unum fuisse, atque in unam speciem, quæ est persona mediatoris effecta. Illud ergo oleum materiale, nullo genere oleum lætitiæ appellari potuit. Istud autem oleum, id est, Spiritus sancti unguentum, quo unctus est Christus, & cujus nunc odorem percipiens sponsa admirata est, oleum lætitiæ, quia fructus spiritus gaudium est, merito appellatur: quo unxit eum Deus, qui dilexit iustitiam, & odio habuit iniquitatem. Propterea enim dicitur: Unxit eum Dominus Deus suus oleo lætitiæ præ partibus suis. Et ideo odor unguentorum ejus, est super omnia aromata. Simili autem expositione utimur, etiam si ad unamquamque animam,

in amore & desiderio Verbi Dei positam transferatur hic sermo: cui fuerint omnes doctrinæ per ordinem decursæ: in quibus ante agnitionem Verbi Dei, exercitata videtur & eruditata: sive ex moralibus descendentes, sive ex naturalibus scholis. Erant enim ei omnia ista aromata quædam, pro eo quod in his institutio probabilis, & morum conquiruntur emendatio: quod deprehenditur in his vanitas sæculi, & caducarum rerum respuuntur falsa miracula. Erant ergo ei hæc omnia velut aromata, & odoramenta quædam, animæ pigmenta. Sed ubi ad cognitionem divinorum mysteriorum, & divinorum dogmatum scientiam ventum est: ubi ad januas sapientiæ istius, & sapientiæ non hujus mundi, neque principum hujus mundi, qui destruantur, accessum est: sed ad ipsam Dei sapientiam, quæ inter perfectos differit: & ubi mysterium quod prioribus generationibus non fuit notum, filiis hominum revelatum est: ubi inquam anima ad tantam cognitionem ascendit arcani, merito dicit: Odor unguentorum tuorum, spiritualis scilicet intelligentia, & mystica, super omnia aromata, moralis naturalisque Philosophiæ. Non autem lateat nos, quod in quibusdam exemplaribus pro eo quod legitur: Quia bona sunt ubera tua super vinum: invenimus scriptum: Quia bonæ sunt loquelæ tuæ super vinum: quod quamvis videantur significasse evidentiæ ea ipsa, quæ à nobis spirituali interpretatione disserta sunt: tamen nos LXX. interpretum scripta per omnia custodimus, certi quod Spiritus sanctus mysteriorum formas obrectas inesse voluit in scripturis divinis, & non palam atque in propatulo haberi. Unguentum exinanitum nomen tuum, propterea adolescentulæ dilexerunt te, ac traxerunt te post se. In odorem unguentorum tuorum curremus. Historica quidem expositio eadem quæ in superioribus, percurrit etiam in præsentis loco, donec fiat aliqua mutatio personarum. Ita quippe ordo dramatis, qui à nobis in hac expositione receptus est, poscit. Possunt sanè in prophetia quædam videri ex persona sponsæ prolata de Christo, quod futurum esset in adventu Domini & Salvatoris nostri, ut nomen ejus ita per orbem terræ, & per univèrsam mundum diffunderetur, ut fieret odor suavitatis in omni loco: sicut & Apostolus dixit: Quia Christi bonus odor fumus, in omni loco: Aliis quidem odor ex morte in mortem: aliis autem odor de vita in vitam. Si enim omnibus fuisset odor vite in vitam, dixisset utique & hic: Omnes dilexerunt te, & traxerunt te. Sed nunc ait: Ubi nomen tuum est factum unguentum exinanitum, dilexerunt te: non illa vetula, ac veterem hominem induta anima, neque rugas habentes neque maculas: sed adolescentulæ, & in augmento scilicet ætatis, & pulchritudinis positæ anime: quæ semper innovantur, & de die in diem renovantur: novum se hominem induentes, qui secundum Deum creatus est. Propter istas ergo adolescentulas, & in augmentis vite, & profectibus positas: exinanivit se ille, qui erat in forma Dei, ut fieret unguentum exinanitum nomen ejus: ut non jam inaccessam lucem tantummodo habitaret, & in forma Dei permaneret, sed Verbum caro fieret: quod possent istæ adolescentulæ, & in augmentis profectuum positæ anime, non solum diligere, sed & trahere eum ad se. Trahit enim unamquamque anima, & assumit ad se Verbum Dei, pro capacitatis & fidei suæ mensura. Cum autem traxerint ad se animæ Verbum Dei, & sensibus suis atque intellectibus inseruerint: & dulcedinis ejus, & odoris senserint suavitatem: ubi unguentorum ejus fragrantiam cœperint, rationem duntaxat adventus ejus, & redemptionis ac passionis causas charitatè inque agnoverint, qua pro salute omnium usque ad mortem crucis, immortalis accessit: & his omnibus velut divini cuiusdam, & ineffabilis unguenti odoribus invitata adolescentulæ: id est anime, plene vigoris atque alacritatis effectæ, currunt post ipsum, atque ad odorem suavitatis ejus non levi gradu, nec tardis passibus, sed rapido cursu, & tota properatione festinant: quemadmodum & ille qui dicebat: Sic curro ut comprehendam. Verum quod ait: Unguentum exinanitum nomen tuum, propterea adolescentulæ dilexerunt te, & traxerunt te post se: In odorem unguentorum tuorum curremus: trahunt ad se Christum adolescentulæ: si quidem de Ecclesiis intelligatur, quæ una quidem est, cum perfecta est. Multæ verò sunt adolescentulæ, cum adhuc instruantur & proficiunt. Istæ ergo trahunt ad se Christum per fidem: quia Christus ubi viderit congregatos duos vel tres in fide nominis sui, vadit illuc, & est in medio eorum, fide eorum tractus, & unanimitate provocatus. Si verò tertia expositione, de anima Verbum Dei sequente intelligi hæc oportet: quæcumque anima fuerit erudita, primò in moralibus, secundò

etiam in naturalibus exercitata, per illa omnia quæ in his disciplinis edoceri supra ostendimus, ipsa morum emendatio, & eruditio rerum, ac probitas disciplinæ, trahit ad se Verbum Dei. Et libens trahitur. Gratissimè enim ad eruditas animas venit, & trahi se ab his indulgenter accipit, benigneque concedit. Requiro sanè si solum nomen ejus quia unguentum factum est exinanitum, tantum operis egerit: & ita suscitavit adolescentulæ: ut primò traherent eum ad se, & habentes eum apud se, caperent unguentorum ejus odorem, & statim currerent post eum. Si hæc, inquam, omnia solo nomine ejus effecta sunt, quid putas faciet ipsa ejus substantia? Quid ex illa adolescentulæ istæ virtutis, quid vigoris accipiet: si quo pacto potuerint aliquando ad ipsam incomprehensibilem atque ineffabilem substantiam ejus pervenire? Ego puto quod si ad hoc aliquid pervenerint, jam non ambulent, neque currant: sed vinculis quibusdam charitatis ejus alligatæ, adhaereant ei, ne ultra mobilitatis alicujus ullus in eis resideat locus: sed sint cum eo unus spiritus, & compleatur in eis illud quod scriptum est: Sicut tu Pater in me, & ego in te unum sumus: ita & isti in nobis unum sint. Sed nunc interim, ut videtur, sponsa consociatis sibi adolescentulis multis: quarum in posterioribus nullus esse numerus dicitur, ab uno solo sensu: id est, odoratu tantummodo capta, currere se in odorem unguentorum sponfi commemorat: sive quod ipsa cursu indigeat adhuc & profectu: sive quod ipsa quidem perfecta sit: pro his autem adolescentulis, quæ adhuc cursu & profectibus indigent, etiam ipsa se currere fateatur: sicut & ille, qui cum ipse sub lege non esset, fit tamen sub lege, ut eos qui sub lege sunt, lucrificet. Et iterum cum in lege sit Christi, his tamen qui sine lege sunt, fit & ipse sine lege: ut eos qui sub lege sunt, salvet. Et hoc fit, ut diximus, solo adhuc odoratu ejus accepto. Quid putas agent, cum & auditum earum, & visum, & tactum, gustumque occupaverit Verbum Dei, & singulis quibusque sensibus, virtutes ex se competentes nature earum capacitati que præberit, ita ut oculis si videre potuerit gloriam ejus, gloriam tanquam unigeniti à patre, aliud ultra jam videre nolit: necque auditus aliud, quam verbum vite & salutis audire. Sed & ceteris manus palpaverit de verbo vite, nihil ultra materiale, nihil fragile caducumque palpabit: nec gustus cum gustaverit bonum Verbum Dei, carnemque ejus & panem, qui de cælo descendit, aliud quid post hæc gustare patietur. Præ dulcedine namque ipsius & suavitatis, omnis reliquus ei sapor alper videbitur & amarus: & ideo hoc solo vescetur. Omnem namque suavitatem quamcumque cupierit, in hoc inveniet: ad omnia namque aptum se reddit & habilem. Denique his qui ex incorruptibili semine regenerantur, rationale & sine dolo efficitur lac. His verò qui instruantur in aliquo, olera se præbet ad hospitalitatis amicitiam & gratiam. His verò qui pro possibilitate sumendi exercitatos habent sensus, ac discretionem boni & mali, cibum se solum præbet. Si qui verò sunt qui exierint de Agypto, & secuti columnam ignis & nubis, in eremum venerint, de cælo ad illos descendit, minutum & subtilem esse præbens cibum angelico similem, ita ut panem angelorum manducet homo. Habet & alias multas in semetipso atque innumeras ciborum differentias, quas interim pelle quis, & carne ossibusque indutus & nervis, capere non potest. Qui autem dignus fuerit redire, & esse cum Christo: quique in parvo fidelis inventus, constituetur super multa: ille gustabit, & capiet voluptatem Domini: perductus ad locum quemdam qui pro hujusmodi ciborum copiis, & varietatibus, deliciarum nominatur locus, propter quod & in Eden positus dicitur, quod delicias indicat. Ibi enim dicitur ad eum, delitiat in Domino. Delitabitur autem non in uno solo edendi gustandique sensu, sed & auditu delitabitur & visu, & tactu, odoratuque delitabitur: in odorem namque unguenti ejus curret, & ita omnibus sensibus suis delitabitur in Verbo Dei, si qui ad summam perfectionis ac beatitudinis venerit. Unde & in his positus locis, deprecamur auditores horum, ut mortificent carnales sensus, ne quid ex his quæ dicuntur, secundum corporis motus excipiant, sed illos diviniore interioris hominis ad hæc capienda sensus exhibeant: sicut Salomon edocet nos, dicens: Sensum autem divinum invenies. Et ut Paulus quoque ad Hebræos scribit de perfectis, ut supra memoravimus: qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni vel mali: ostendens esse in homine præter hos corporeos sensus, quinque alios nihilominus qui per exercitia queruntur, & exercitati dicuntur, cum scilicet intelligentiam rerum acumine acriore discutiunt. Non

enim perfunctoriè, & ut libet audiendum est: quod Apostolus de perfectis dicit: Quia exercitatos habent sensus ad discretionem boni vel mali. Quod ut clarius eluceat: sumamus, si videtur, exemplum ab his corporalibus sensibus: & ita deum statim ad illos divinos, quos scriptura nominat sensus interioris hominis, veniemus. Si enim corporeus oculus exercitium visus habeat, nullo impediente obstaculo, integrè, & absque ulla falsitate vel cõlores corporum, vel magnitudines qualitatesque deprehendit. Nam si aut caligine, aut alia qualibet infirmitate impediatur aspectus, & rubrum pro albo, & viride pro nigro, aut rectum putat esse aliquid cum curvum sit, & tortuosum, conturbabitur sine dubio iudicium mentis, & aliud pro alio agetur. Ita ergo & interior visus, nisi eruditione & industria fuerit exercitatus, quo per multam peritiam discretionem boni habeat ac mali, sed ignorantia & imperitia tanquam caligo oculis incidit: aut etiam malitiæ alicujus languor tanquam lippis oculis accesserit, discrimen boni aut mali intueri nullatenus possit: & inde fiet ut mala pro bonis agat: bona verò pro malis spernet. Secundum hanc verò formam quam de visu corporis animæque tractavimus, consequenter etiam de auditu, & gustu, & odoratu, tactuque per singulas quasque sui generis virtutes sensuum corporalium, referamus ad animæ sensus, & in singulis adhibere debeant exercitia, quæque debeat emendatio parari dilucidè recognoscemus. Hæc autem paulo latiori excelsu prosequuti sumus, ostendere volentes odoratum sponfæ & adolescentularum: quo odorata sunt odorem unguentorum sponfi: non corporis sensus, sed divini odoris illius & interioris, qui appellatur hominis dicitur. Hic ergo odoratiõnis sensus, in quo sanus est & integer, odore Christi accepto, ex vita adducit ad vitam. Si vero non sit sanus, hoc odore suscepto, de morte in mortem dejicit, secundum illum qui dicebat: Quoniam Christi bonus odor fumus: aliis quidem de vita in vitam: aliis autem odor de morte in mortem. Denique & hi quibus intellectus herbarum est, pigmentorumque peritia, ferunt quædam esse pigmenta, quorum si odorem cœperint nonnulla animalia, continuo intereunt: alia verò eodem odore recreantur, vitamque recipiunt. Et nunc ergo in his ipsis expositionibus, & sermonibus quos habemus in manibus, videtur aliis esse vita ex vita, aliis verò mors ex morte. Nam si hæc exponi ita audiat animalis qui dicitur homo, qui non potest percipere, & intelligere quæ sunt Spiritus Dei: irridebit sine dubio atque inepta hæc esse, & inania pronuntiabit, dicens, somnia potius quam rerum causas, & dogmata divina tractari. His ergo odor hic Cantici Canticorum efficitur de morte in mortem, scilicet de morte infidelitatis in mortem iudicii, & condemnationis. Sequentibus verò spirituales sensum & subtilem, atque intelligentibus majorem inesse veritatem, in his quæ non videntur, quam in his quæ videntur: & veriora haberi apud Deum invisibilia: & spiritualia magis, quam visibilia & corporalia, amplectenda sine dubio hujusmodi intelligentia videbitur & sequenda. Agnoscunt enim tale esse intelligenda veritatis iter quo pervenit ad Deum. Sed siquidem alienus a fide sit is qui hæc stulta iudicat & irridenda, nihil mirum. Si verò aliquis ex his sit qui videntur credere, & scripturarum autoritatem recipere: non tamen recipit expositionis hujus spiritualis formam, sed irridet & derogat, tentemus ex aliis scripturarum locis instruere eum ac persuadere. Qui si forte poterit sic respicere, & talia quædam dicamus ad eum, scriptum est: Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Dicit ergo nobis, qui sunt oculi qui illuminantur luce præcepti. Et iterum: Qui habet aures audiendi audiat: quæ sunt aures istæ, quas qui habuerit, ipse solus verba Christi audire dicatur. Et iterum: Quoniam Christi bonus odor sumus Deo. Et in aliis: Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Et quod alius ait: Manus nostræ palpaverunt de verbo vite. Putasne in his omnibus non movebitur, ut advertat hæc universa non de corporeis sensibus dicta, sed de his quos secundum interiorem hominem inesse unicuique docuimus, nisi si contentioniis & jactantiæ vitio agitur, qui ejusmodi est. Quibus vitis, quoniam & visus ille interior exercetatur, & odoratus obeluditur, & obturatur auditus, merito nec videre quæ spiritualia sunt, nec audire potest. Sed nec odorem istum Christi capere: quo nunc recepto, adolescentulæ istæ, in quibus bene sanus, & vigens erat hic sensus: in odorem unguentorum ejus currunt post ipsum: nec desiciunt currentes, aut laborant, quia suavitatis odoris ipsius, qui est de vita in vitam refectæ, jugiter inva-